

Magazine

Cosun

NR. 4
2020

04

‘De leden kijken kritisch mee’

08

Cosun wil klimaat-neutraal produceren

10

Let op de signalen

Stem op BAS

Cosun Beet Company is met het Bieten Advies Systeem (BAS) door Computable genomineerd in de categorie Grootzakelijke projecten. Computable is een ict-platform. Cosun Beet Company is één van de vijf genomineerden uit een groep van 34 aanmeldingen. De andere genomineerden zijn ICT-projecten van de Nederlandse Spoorwegen, Randstad, DSW en Tata Steel. Wie de Computable award gaat winnen wordt voor de helft bepaald door een vakjury en voor de helft door het

publiek. Iedereen kan tot 1 november zijn stem uitbrengen. De uitslag volgt op 24 november. Stemmen kan via <https://awards.computable.nl/stem>.

Platina EcoVadis-erkenning Cosun Beet Company

Na vijf keer op rij een gouden beoordeling, heeft Cosun Beet Company van EcoVadis voor 2020 een

platinabeoordeling gekregen. Platina is het hoogst haalbare niveau. Cosun Beet Company behoort daarmee tot de absolute top. Slechts 1% van alle deelnemende bedrijven heeft een platinastatus. EcoVadis beoordeelt bedrijven internationaal op ondermeer duurzaamheid en arbeidsomstandigheden.

Goud voor SVZ

SVZ heeft dit jaar een gouden EcoVadis-erkenning gekregen. SVZ behoort daarmee tot de 3% top in de voedsel- en drankenindustrie. Dit is het tweede jaar op rij dat aan SVZ die status is toegekend.

Foodvalley Champions 2020

Het RuBisCo-project van Cosun is voorgedragen voor de Foodvalley Champion award 2020. RuBisCo onderzoekt de winning van hoogwaardig eiwit uit bietenblad voor voedingsdoeleinden. Naast Cosun zijn vijftien andere organisaties genomineerd. De winnaar wordt

bekendgemaakt tijdens de Foodvalley Summit op 13 & 14 oktober.

Index

Van de voorzitter.....	3
'De leden kijken kritisch mee'	4
Bietenlogistiek is een uitdaging.....	6
Perspectief voor Cosun.....	7
Cosun wil klimaatneutraal produceren.....	8
Let op de signalen	10
IRS-informatie.....	12
Vraag & Antwoord / Kort Nieuws.....	16

Contact

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307

secretariaat.rvb@cosun.com

www.cosunleden.nl

Suiker Unie

centraal agrarische dienst

Postbus 100,
4750 AC Oud Gastel
0165-525252

agrarischedienst@suikerunie.com

www.cosunleden.nl

Colofon

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS, Alex Boerema, Michel Heerkens, Twan Wiermans en Leeuwarder Courant

Foto-omslag

Campagne gestart

Basisontwerp

Wardtaal / Breda

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2020

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Vooruit blikken

Hoewel de oogst van 2020 nog in volle gang is, zijn we op onze bedrijven ook alweer bezig met het bouwplan voor het volgend jaar. Om die reden maakt Cosun Beet Company in augustus het toewijzingspercentage voor volgend seizoen bekend. Alle suiker van de afgelopen campagne is op tijd verkocht, maar door corona is de levering iets vertraagd. Om die reden zal er wat meer suiker in de silo zitten bij de start van de komende campagne.

Wereldmarkt

De verwachting is dat in heel Europa de opbrengsten achter zullen blijven. Enerzijds, doordat het in delen van Europa nog steeds droog is. Net als in Nederland is er lokaal nog steeds te weinig neerslag gevallen. Anderzijds, door grootschalige aantasting door het vergelingsvirus dat in een aantal landen leidt tot behoorlijke opbrengstschade.

Daarnaast zien we de wereldmarkt voorzichtig aantrekken. China heeft de laagste voorraad sinds 2011 en is die aan het aanvullen. Brazilië verwerkt meer suiker in bio-ethanol. Thailand, het derde exportland ter wereld, verwacht een slechte oogst. De laagste in tien jaar. India, de grootste suikerproducent in de wereld, is enorm geraakt door het coronavirus. Meer dan 5 miljoen hectare suikerriet moet met de hand worden geoogst door veelal migranten die zich nauwelijks kunnen verplaatsen, omdat het land in quarantaine zit.

De verwachtingen voor de wereldmarkt zijn nog zeer voorlopig, maar de signalen zijn iets positiever dan een half jaar terug. Cosun Beet Company heeft een afzetprognose van 1,2 miljoen ton suiker en verwacht deze productie te realiseren met een toewijzingspercentage van 102%.

Vergelingsziekte

De Franse bietenteelt is enorm geraakt door schade door het vergelingsvirus. Dit heeft ertoe geleid dat de Franse

regering heeft aangekondigd de wetgeving te gaan aanpassen, zodat vanaf volgend jaar een tijdelijk gebruik van neonicotinoïden op bietenzaad weer mogelijk wordt. Dezelfde problematiek speelt ook in Nederland. Ook wij hebben sinds het verbod schade in de bieten en moeten meer spuiten. Dat geeft meer milieubelasting en is niet goed voor de verdiensten in de teelt. Ook is het verbod uiteindelijk nadelig voor de biodiversiteit. Al deze argumenten zijn in 2018 aangevoerd en zijn uitgekomen.

Samen met LTO, NAV en NAJK heeft Cosun een brief verstuurd naar het ministerie om een tijdelijke derogatie toe te staan. We kunnen nu eenmaal nog niet zonder, omdat goede alternatieven op zijn vroegst pas over drie tot vijf jaar beschikbaar zijn.

Concerndirectie

In de ledenraad van 10 september heeft Albert Markusse, voorzitter van de concerndirectie, te kennen gegeven vanaf juni 2021 te stoppen in zijn rol als CEO van Cosun. Na een lang werkzaam leven in vooral 'de suiker' is het tijd voor een andere privé-werkbalans. Albert heeft vanaf 2007, na de overname van CSM, leiding gegeven aan het toenmalige Suiker Unie en in de afgelopen vier jaar aan de concerndirectie. De komende negen maanden zal Albert verantwoordelijk blijven voor de uitvoering van de strategie van Cosun.

De raad van beheer is inmiddels gestart met het zoeken van een geschikte opvolger.

Richard Corsmit, directeur van Duynie, heeft onlangs aangekondigd per 1 oktober aanstaande te

vertrekken bij Cosun. Duynie is de afgelopen twintig jaar uitgegroeid tot een belangrijke speler in de verwerking van coproducten uit de voedingsindustrie, het verwaarden van zetmeelproducten, het ontwikkelen van ingrediënten voor een sterk groeiende markt voor huisdiervoeding en de productie van groene energie. Een mooi bedrijf dat goed past bij een circulaire economie. We zijn Richard veel dank verschuldigd voor zijn werk in deze twintig jaar en wensen hem veel succes in zijn verdere carrière.

Dirk de Lugt
Voorzitter

'De leden kijken kritisch mee'

De manier waarop Cosun met duurzaamheid bezig is, laat goed zien hoe daarmee geld te verdienen is, vindt Freek Rijna. Rijna is sinds vorig jaar extern lid van de raad van beheer.

Freek Rijna: Met duurzaamheid kun je geld verdienen

Wat Freek Rijna (64) nog het meest heeft verrast bij zijn aantreden als lid van de raad van beheer is de voortvarendheid waarmee Cosun werk maakt van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. "Cosun is daarin zeer vooruitstrevend. Dat was mij niet bekend. Ook bij het grote publiek is dat niet bekend", zegt hij.

Wat dat grote publiek overigens ook niet zal weten, is dat de Cosun-bedrijven afzonderlijk en samen behalve als grote producenten van voedsel en voedingsingrediënten ook flink aan de slag zijn met de biobased economy. Met het Cosun innovation center als ontwikkelaar en aanjager en Duynie in een vooraanstaande rol bij de verwaarding. Met hulp van Duynie kunnen de andere Cosun-bedrijven samen hun co-producten maximaal en efficiënt tot waarde brengen. "Het laat perfect zien hoe je met duurzaamheid geld kunt verdienen", aldus Rijna.

De duurzaamheidskoers die Cosun vaart, heeft nog een andere prettige kant, zegt Rijna: Aantrekkelijkheid op de arbeidsmarkt. "Met name jongeren willen graag bij een bedrijf werken dat bezig is met duurzaamheid. Ik zie dat ook bij mijn eigen kinderen."

Maximale verwaarding

Waar het bij Cosun steeds om draait, is de maximale verwaarding van alles wat de plant aan (potentieel) interessante grondstof in zich heeft voor 'biobased'. Vandaar ook dat in de concerncommunicatie het accent deels is verlegd naar 'de plant'. Vandaar ook 'Cosun Beet Company' in plaats van het vertrouwde Suiker Unie, al is suiker ook grondstof voor talrijke biobased-toepassingen. Pulpvezels en het planteneiwit (onder meer als alternatief voor dierlijk) zijn dat echter ook.

"De coöperatie heeft een grote verscheidenheid aan leden. Leden met en zonder opvolgers. Leden die inzetten op volume en groei. Leden die er een beroep naast hebben. De teeltomstandigheden en teeltmogelijkheden verschillen van gebied tot gebied en van bedrijf tot bedrijf. Ieder co-operatielid is het best gediend met een goede bietenprijs", stelt Rijna. Maximale verwaarding en de ontwikkeling van nieuwe afzetmogelijkheden voor naar verdere vergroening snakkende afnemers helpen daarbij.

Ondernemen in China

Met Rijna in de raad heeft Cosun een schat aan kennis en ervaring in de vermarkting van consumentenproducten in huis gehaald. Rijna heeft in marketing- en salesfuncties gewerkt bij Unilever (veertien jaar) en FrieslandCampina (twintig jaar) in Europa, Azië, Afrika en het Midden-Oosten. Ook is hij voorzitter geweest van de Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie (FNLI), de belangenbehartiger van de voedingssmiddelensector, en van Plastic Heroes, de campagne voor afvalscheiding. Naast zijn bestuurswerk voor Cosun is hij onder andere commissaris bij Sligro Food Group (een horecagroothandelsbedrijf in food en nonfood) en CRV Holding (de coöperatieve rundveeverbeteringsorganisatie).

Rijna was bij FrieslandCampina verantwoordelijk voor de succesvolle introductie van babymelkpoeder in Zuidoost-Azië en China. De zuivelcoöperatie was in China een van de eersten. De verkoop liep via gespecialiseerde babyshops en online, en werd gestart met een online informatieplatform waar zwangere vrouwen met hun vragen terecht konden.

“Een coöperatie is heel down to earth”

Rijna: “In China is het lastig om een betrouwbare partner te vinden. Een van de moeilijkste dingen daar is het opzetten van een distributienetwerk. Er zijn meer dan honderd steden met meer dan één miljoen inwoners. Dus waar begin je? Je moet van stad tot stad bekijken hoe de distributie daar geregeld is en dan verder uitbouwen. Zoiets lukt alleen met producten met toegevoegde waarde.” Een extra drempel was destijds de taalbarrière. “Maar weinig Chinezen spraken Engels. Dat is nu gelukkig anders.”

Rijna vervolgt: “Chinezen zijn zeer effectief. Ze zijn in staat te produceren tegen zeer lage kosten. Met de cash die dat oplevert, groeien ze stap-voor-stap verder. Daarom is het zo belangrijk dat je als buitenlands bedrijf je distributie daar direct goed op orde hebt.” In het geval van Aviko geldt dat ook voor de teelt. “Het risico van ondernemen is in China groter dan hier, maar toch moet je dat daar doen”, benadrukt Rijna. “Exporteren kan ook. Maar als de overheid een extra importheffing oplegt, is je handel weg. Daarom kun je beter ter plekke produceren. Maar ook in landen als Thailand, Vietnam, de Filipijnen, Indonesië kun je frites verkopen, want door het stijgende inkomen zoeken mensen meer diversiteit in hun voeding. Aardappelen naast rijst. McDonalds zit er ook.”

Corona

In de raad van beheer gaat het sinds begin dit jaar vooral over de coronacrisis en de gevolgen die dat heeft. “Wij hebben iedere maand overleg. Dan worden alle bedrijven, budgetten en investeringen besproken. Wat gaat er goed

en wat niet? Dat doen we namens de leden via de ledenraad, die een deel van haar bevoegdheden heeft gedelegeerd aan de raad van beheer.”

Rijna: “Je bent bezig met de lange-termijntoekomst van de leden, maar jij moet er ook voor zorgen dat zij op de korte termijn winst maken. Dat maakt het aantrekkelijk. Een coöperatie is heel down to earth. Dat voelt goed. Het zijn geen anonieme aandeelhouders die weglopen als het even tegen zit. De betrokkenheid is groot. Als Cosun Beet Company een slecht jaar draait, wil iedereen precies weten hoe het zit.”

Op de coronacrisis is goed door het concern gereageerd, vindt Rijna. “Voorop stond de gezondheid van de medewerkers. Pas daarna kwam de cash-situatie en zijn maatregelen genomen.” Vooral in de horeca heeft het virus flinke klappen uitgedeeld. Juist het marktsegment waarin Aviko en SVZ een flink deel van hun producten wegzetten. Bij Aviko zijn daardoor onder andere de investeringen in de fabriek in België naar achteren geschoven, vertelt Rijna. “Aviko levert over de hele wereld. Dat maakt het herstel onvoorspelbaar. De verwachting voor Aviko is dat we pas in de tweede helft van het volgend jaar weer op het niveau van voor de coronacrisis zitten. Allesbepalend is hoe snel er een vaccin is.”

Ton Schönwetter

De betrokkenheid van de leden is groot

Bietenlogistiek is een uitdaging

Het bietentransport zo efficiënt mogelijk laten verlopen is ieder jaar opnieuw een flinke uitdaging. Uitgangspunt in de planning is dat een oplader de gehele campagne een optimaal aantal vrachten kan verladen. Dit jaar start een pilotproject voor bietenvervoer per schip.

Landelijk zijn er 35 opladers actief: drie shovels, vijf zelfrijdende reinigers (bietenmuizen) en verder kranen. Bij de jaarlijkse aanbesteding van transport en verlading wordt voortdurend gekeken naar de kostprijsontwikkeling, maar ook naar verbetering van het logistieke proces, zoals brandstofbesparing door het afzeilen van transportwagens en het gebruik van Euro6-motoren. Ook de ICT draagt daaraan bij. Zo kunnen de vervoerder, oplader, chauffeur en buitendienstmedewerker de transportplanning inzien. Iedere wijziging is direct voor iedereen zichtbaar. Ook de teler en loonwerker kunnen via het ledenportaal dagelijks de wijzigingen bekijken. Dankzij een goede planning is de wachttijd bij verlading in de afgelopen jaren met 25% gereduceerd. Cruciaal hierbij is een goede ligplaats. Iedere minuut extra wachttijd kost 1 euro, voor alle bij elkaar kost dat 200.000 euro.

Vorbereiding

Iedere fabriek krijgt voorafgaand aan de campagne een aanvoerplanning. Voor iedere teler is per oplader een afnameplanning gemaakt. Eind april zijn de leveringswensen opgevraagd. Iedere teler kon tevens aangeven of hij structureel vroeg of laat wil leveren. Agro Logistiek heeft daarmee vervolgens in samenspraak met de buitendienst een voorlopige planning gemaakt. Telers met een structurele wens gaan voor. Daarna wordt zoveel mogelijk ingedeeld op wens. Als dat niet kan, wordt geschoven volgens een roulerend systeem, zodat niet steeds dezelfde teler wordt verschoven.

Flexibele aanvoer

Begin augustus is de definitieve campagnestart bekend en worden voor de gehele campagne de gereedligdata uitgerekend en op het ledenportaal gezet. De transportplanning wordt

dagelijks afgestemd met de collega's van productie en met de vervoerders. De planning kan tijdens de campagne wijzigen door hogere of lagere opbrengsten of afwijkende verwerkingscapaciteit. Aanpassingen worden dagelijks doorgevoerd en zijn meteen te raadplegen. In het begin van de week voeren we aan wat de fabrieken dagelijks verwerken. In de tweede helft voeren we extra bieten aan, omdat we op zondag overdag niet aanvoeren, maar wel verwerken.

Scheepstransport

In samenwerking met Duynie leveren de bietenvrachtwagens retour ook perspulp af. De combinatie van transporten en de afstemming van de leveringsadressen voor perspulp met de laadplekken voor bieten zorgt voor lagere kosten.

Met uitzondering van die van Texel, gaan alle bieten per vrachtwagen naar de fabriek. Met Noord-Brabant en Limburg wordt vanuit het project Groene Cirkels gekeken naar verdere verduurzaming van het transport. Het doel is vermindering van de vervoersstroom over de weg. Hiervoor zijn alternatieven doorgerekend. Vervoer per spoor is te duur. Bij het vervoer over water zijn transport per bulkschip en containervervoer wel een interessante optie. De containers moeten dan afgestemd zijn op het gewicht van de auto's, de lengte en breedte van schepen en de doorvaartmogelijkheden van vaarwegen en sluisen. Deze campagne gaat vanuit Zuid-Limburg een pilotproject van start.

Deze campagne is er een proef met scheepstransport

Arno Huijsmans

Perspectief voor Cosun

De ledenraad van 10 september vond plaats op locatie. Een deel van de raad volgde de vergadering toch via internet. De raad werd ondermeer bijgepraat over de bedrijven.

De opening was enigszins verrassend, omdat Albert Markusse, aankondigde om per 1 juni 2021 te stoppen als CEO van Cosun.

Paul Mesters, CEO van Cosun Beet Company, informeerde de ledenraad over de naamswijziging en de nieuwe strategie van Cosun Beet Company. De naam Suiker Unie paste heel goed bij de coöperatieve samensmelting in de jaren '60 van de vorige eeuw. Maar de afgelopen jaren heeft het suikerbedrijf zich meer en meer ontwikkeld als een internationale speler met nieuwe activiteiten als groengasproductie, biobased toepassingen en eiwitproductie. De nieuwe naam past nog steeds bij een coöperatie met leden en als basis suikerbieten.

Conviso Smart

Gert Sikken, directeur Agrarische Zaken van Cosun Beet Company, ging in op de afwegingen rond de toewijzing voor 2021. De afweging tussen voorraad, teelt, marktontwikkeling en productieprognose leidde tot 102%. Ook heeft de ledenraad gediscussieerd over het Conviso Smart concept. De raad erkent enerzijds de landbouwkundige waarde en het belang van de voldoende beschikbaarheid van herbiciden. Anderzijds is de

ledenraad niet gecharmeerd van de koppeling van zaad en middel en de afhankelijkheid die we daarmee krijgen van producenten. De meningen zijn verdeeld. Cosun Beet Company zal zich samen met de raad van beheer beraden op vervolgstappen.

Bedrijven

Albert Markusse heeft de ledenraad bijgepraat over de ontwikkelingen bij de bedrijven en de gevolgen van corona. Aviko is hard geraakt, maar ziet herstel van de afzet. De effecten van corona op vraag, voorraad en marge zullen voelbaar zijn in 2020 en 2021. Rixona doet het heel goed in de chips- en snackmarkt. Bij Cosun Beet Company is terugval in de suikerafzet, maar compensatie vanuit bio-ethanol. SVZ heeft last van vraaguitval, maar verwacht een beter resultaat dan vorig jaar. Sensus behoudt goede vraag en kan marges verbeteren. Duynie ondervindt hinder bij de afzet van zetmeel. Het opstarten van de ingrediëntenfabriek is enigszins vertraagd. Cosun heeft flink ingezet op kostenbesparingen en uitstel van investeringen.

De financiële positie in 2020 is nog steeds gezond. Met bovenstaand herstel en de mogelijke verkoop van terreinen komt de basisbietenprijs van € 32,50 niet in gevaar en zien we zelfs perspectief voor een klein beetje ledentoeslag.

Maarten Boudesteijn

Jakob Bartelds (boven) en Jan Voncken

Afscheid van bestuurders

De ledenraad heeft afscheid genomen van Jan Voncken, lid van de raad van beheer, en Jakob Bartelds, voorzitter van de raad van toezicht. In het dankwoord voor Jan Voncken werd vooral zijn inzet voor het boerenbelang benadrukt. Jakob Bartelds werd geprezen om ondermeer zijn dossierkennis en zijn oog voor detail en behoud van verbinding.

Bertram de Crom, manager Milieuzaken van Cosun

Cosun wil klimaat-neutraal produceren

Cosun werkt met het oog op de klimaatdoelstelling van het kabinet aan nieuwe energiematregelen voor de bedrijven. Cosun Beet Company wil in 2030 uitkomen op een CO₂-reductie van 35%. Het einddoel is een suikerfabriek zonder fossiele brandstof. In 2050 moeten alle Cosun-bedrijven volledig klimaat-neutraal zijn.

De energieprestaties van de suikerfabrieken in de afgelopen twee decennia liegen er niet om. De energie-efficiency is fors verbeterd. Per ton suiker wordt nu bijna 50% minder energie verbruikt dan in het referentiejaar 1990. Dat is conform de eigen doelstelling die voor 2020 is vastgelegd. Sprekende resultaten zijn er ook in de suikerproductieketen als geheel, zegt Bertram de Crom, sinds 1 augustus manager Milieuzaken van Cosun. “De carbon footprint van een kilo suiker is 40% verbeterd. Dat is dus inclusief teelt, oogst, logistiek en verwerking. Ook dat doel is gehaald.”

Indamping

De prestaties zijn vooral te danken aan ingrijpende energiebesparingsmaatregelen en kostbare investeringen. Ondermeer in aanpassing van het productieproces dat gefaseerd via indamping en op verschillende temperaturen, van diksap kristalsuiker maakt. Inmiddels wordt de stoom in zeven stappen in dit proces door ‘bijwarming’ geschikt gemaakt voor hergebruik. Dat scheelt energie. Komend jaar begint de fabriek in Vierverlaten als eerste met een achtste opwerkingsfase. “Daarmee besparen we tussen de 8 en 10% CO₂”, zegt Coen de Haas, sinds 1 augustus directeur van de fabriek. De suikerfabriek in Dinteloord beschikt ook over een innovatieve zogeheten thermische damprecompressor. Die kan warmte voor hergebruik terugwinnen uit sterk wisselende warmte- en stroomstromen.

Biogas

Voor besparing op aardgas zorgen ook de biogasinstallaties. Met een jaarproductie van zo’n 30 miljoen m³ biogas is Cosun de grootste groen-gasproducent van Nederland. Het biogas is brandstof voor de WKK-installaties die er groene stroom mee opwekken. In Vierverlaten wordt het biogas in een gasmotor verbrand om er groene stroom mee op te wekken. De uitbreiding van

de capaciteit in de fabriek zorgt ervoor dat die tijdens de campagne 10 tot 15% minder aardgas nodig heeft. In Dinteloord staat eenzelfde uitbreiding nog in de planning. Overigens, ook de suiker in het waswater van de bieten wordt gebruikt voor gasproductie. De overige groene stroom gaat naar het publieke net. Datzelfde gebeurt met het biogas van de fabrieken, dat daartoe opgewerkt wordt tot aardgaskwaliteit. Ook rijdt een deel van de vrachtwagens zo energieneutraal. “Een suikerfabriek is in principe vrij simpel aardgasloos te maken”, vertelt Bertram. “Met vier grote vergistingsinstallaties per fabriek ben je er al, als je daarvoor voldoende biomassa en ruimte hebt. Suikerfabrieken zijn in theorie op stroom eenvoudig te verduurzamen.” De praktijk is weerbarstig. “Dikke stroomkabels naar de fabriek en voldoende groene stroom inkopen en je bent er al. Alleen zijn die stroomkabels er niet”, zegt hij. Ook is de prijs van groene stroom nog te hoog en niet stabiel.

CO₂-heffing

Cosun behoort tot de grootverbruikers qua aardgasgebruik. In 2030 moeten de Cosun-fabrieken de CO₂-uitstoot ten opzichte van 2018 met 35% gereduceerd hebben. “Die 35%-norm is een absolute reductie. De doelstelling is strenger dan die voor 2020. Uitbreiding van de productie betekent extra maatregelen nemen”, zegt De Crom.

“Cosun als geheel is verantwoordelijk voor 0,6 à 0,7% van de nationale CO₂-uitstoot”, aldus De Haas. Hij zat namens de FNLI (de koepelorganisatie van de voedingsindustrie) als onderhandelaar aan de klimaat tafels om met de overheid afspraken te maken over de realisering van de klimaatdoelen. De Haas was tot 1 augustus milieumanager bij Cosun.

Om de reductie te halen ‘stimuleert’ de overheid het bedrijfsleven met investeringssubsidies, een energiebelasting

(ODE) en een CO₂-heffing. Die heffing loopt op tot 165 euro per ton CO₂ in 2030. Maatstaf voor de heffing is een algemene ‘benchmark’ met de prestaties van een selecte groep bestpresterende bedrijven. Als Cosun slechter presteert dan de beste 10% van die benchmark volgt de heffing. “Niets doen betekent dat Cosun tot 2030 tientallen miljoenen kwijt is aan die heffing. En wellicht nog veel meer”, aldus De Crom.

Bij alle dochterbedrijven wordt inmiddels geïnventariseerd hoe ze de klimaatdoelstelling voor 2030 denken te kunnen halen.

Moeilijke afwegingen

“Het nadeel van een suikerfabriek is dat die niet jaarrond in productie is. Anders dan bij een aardappelfabriek. Dat beperkt de terugverdientijd van investeringen”, zegt De Haas. Wat niet meehelpt, zijn de effecten van de coronacrisis en een lage prijs voor fossiele brandstof. “Daardoor valt een investeringsprikkel weg. Het maakt het prijstechnisch een moeilijker verhaal. Investeren in energiereductie zijn altijd goed. Dat verdient zich terug. Met investeringen in alternatieve energiedragers is dat niet altijd zo.”

Bij de suikerfabrieken is met technologische aanpassingen nog zo’n 20% CO₂-winst te halen, schat De Haas in. Veel moet daarbij komen van innovatie. De Haas: “Het punt is dat je de reductie deels moet zien te halen met bestaande technologie, deels met technologie in doorontwikkeling en deels met nieuwe technologie.” Als voorbeeld noemt hij industriële warmtepompen die een temperatuur van 200 graden aankunnen. Die zijn nog in ontwikkeling. “Technisch is het ook mogelijk de CO₂ af te vangen en aan de glastuinbouw te leveren, maar dan moet je wel een goede business case op kunnen stellen. Die is er momenteel niet”, zegt De Haas.

Met de CO₂-heffing loopt Nederland voor op andere landen in de EU. “Het betekent extra kosten per ton suiker”, zegt De Crom. “We worden helaas alleen afgerekend op de fossiele CO₂”, aldus De Haas. “Suikerbieten absorberen zo’n 40 ton CO₂ per hectare. Een productiebos haalt slechts 10 tot 15 ton. Veel telers vinden het onterecht dat die absorptie niet wordt meegerekend. Maar dat lukt alleen als je die CO₂ over een langere periode weet vast te leggen. Bijvoorbeeld door verwerking in biobased bouwcomponenten. Dat maakt het leuk, dan heb je een kantelmoment.”

Ton Schönwetter

Coen de Haas: ‘Investeren in energiereductie is altijd goed’

Let op de signalen

Vergelingsziekte in Limburg

Het groeiseizoen laat een grillig verloop zien. Ook dit jaar speelt vergelingsziekte op. Zowel bladschimmels, als doorbraak rhizomanie kunnen het resultaat beïnvloeden. 'Oogsten wat er is gegroeid' vraagt extra aandacht ter voorkoming van biet-verlies. De verwachte opbrengst is 13,9 ton suiker per hectare.

Na een tijdige zaaiperiode volgde een periode van extreem langdurige droogte, waardoor de opkomst op de kleigrond moeizaam is verlopen. Voor ruim 80 hectare was de opkomst zo slecht, dat uiteindelijk is besloten de bieten eruit te rijden. Overzaai was in die gevallen geen oplossing. In de kleigebieden staan veel percelen met een vertraagde opkomst dit voorjaar er nu desondanks goed bij. Het plantenbestand is gemiddeld wel lager. Op sommige percelen is dit zelfs maar 30.000 tot 40.000 planten. Het zal voor dergelijke percelen lastig zijn de bieten goed te rooien.

Grote opbrengstverschillen

De hete weken in juli en augustus hebben op droogtegevoelige percelen een sterke wissel getrokken. Vanaf juli tot nu is de neerslag zeer ongelijk verdeeld over Nederland. In het westen en noorden hebben de bieten weinig problemen door vochtgebrek. In zuidwestelijke delen, maar vooral

in Zuidoost- en Oost-Nederland is het nog steeds te droog. Waar droogte een rol speelt, blijft de groei achter. Waar geen sprake is van vochtgebrek groeien de bieten juist fors door. De opbrengstverschillen per perceel zullen groot zijn. De gemiddelde hectareopbrengst is naar verwachting 82,5 ton bieten en 13,9 ton suiker.

Vergelingsziekte

Dit is het tweede jaar dat in BAS (het Bietenadviesstelsel) de monitoring van groene bladluizen is getoond. Dat gebeurde in een landelijk opgezet monitoringsnetwerk. In BAS kon de ontwikkeling van dag tot dag worden gevolgd. Bietentelers hebben hier dankbaar gebruik van gemaakt. De telers hebben regionaal ook attentie-berichten gekregen om het eigen bietenperceel op groene bladluis te inspecteren. Een globale inventarisatie van vergelingsziekte leert dat gemiddeld genomen de aantastingen in het

zuidwesten meevallen. Relatief gezien, want de schade was hier vorig jaar juist heel groot. Dit in tegenstelling tot de rest van Nederland. Opvallend is dat nu juist daar meer aantasting door vergelingsziekte wordt waargenomen. Een analyse moet nog worden gemaakt, maar duidelijk is al wel dat het belangrijk is op tijd met het juiste middel te spuiten.

Neonicotinoïden

Ondanks de maximale inspanningen is schade niet helemaal te voorkomen. Ook vragen de bespuitingen een veel hogere inzet van middelen dan voorheen, toen we enkele tientallen grammen toevoegden aan het pillenzaad. In de ons omringende landen is het probleem zeker niet minder groot. In Frankrijk bijvoorbeeld is de aantasting door vergelingsziekte dit jaar alarme-rend. Dit heeft ertoe geleid dat de Fransen de discussie over de inzet van neonicotinoïden opnieuw zijn

aangegaan. Alles wordt daar in het werk gesteld om een vrijstelling te krijgen. Meer landen ondernemen actie. Cosun vindt dat ook Nederland hierin mee moet gaan en moet zorgen voor een gelijk speelveld. Cosun wil met de minister hierover in gesprek. Inmiddels is de vroegbestelling van bietenzaad voor 2021 afgerond. Mocht er een vrijstelling komen, dan doet Cosun Beet Company er alles aan, om voor de toevoeging van insecticiden, de bestellingen te herzien.

Controle op bladschimmels

Voor de komende maanden blijft het opletten, om schade door bladschimmels te voorkomen. Nu naast de temperatuur ook de vochtsituatie in het gewas gunstig is voor de ontwikkeling van bladschimmels moeten we extra alert zijn.

Nieuw in BAS is de weergave van het perceelsrisico, gebaseerd op sensoren in bietenpercelen. Samen met de

sensorgegevens wordt op basis van rotatie, grondsoort, biet naast biet en de ligging van bietenhoppen in het verleden, inzicht gegeven in de verwachte hoeveelheid schimmelsporen op een perceel.

Telers met een eigen bladschimmel-sensor hebben een nauwkeurig inzicht in het microklimaat en dus de infectiewaarde van hun perceel. Bij andere telers worden de waarden gebruikt van de dichtstbijzijnde sensor. Iedere teler kan de gegevens in de BAS-app inzien onder 'Mijn percelen'.

Let op doorbraak rhizomanie

Al ruim dertig jaar beschikken we over rhizomanie-resistente rassen. Inmiddels hebben we al meerdere jaren te maken met een nieuwe variant van het virus, de zogenaamde doorbraak rhizomanie. Dit kan zorgen voor een behoorlijke opbrengstderving en een sterk verlaagd suikergehalte.

We zien dit verschijnsel steeds vaker optreden op percelen waar dit de laatste jaren niet zichtbaar was. Omdat er tegenwoordig goede rassen zijn met extra resistentie tegen doorbraak rhizomanie is het belangrijk de bietenpercelen daarop te controleren. Hoe is een doorbraakaan-tasting te herkennen? Een opvallend kenmerk zijn lichtgekleurde bieten, individueel of enkele bieten bij elkaar. De wortels hebben meestal de bekende insnoeringen van hoofd- of zijwortels.

De vaatbundels binnenin zijn meestal bruin van kleur. Het advies is dergelijke observaties vast te leggen in de teeltregistratie en in Unitip. De perceelsinformatie kan dan worden gebruikt bij de toekomstige advisering over een bietenras. Zie ook de IRS-informatie op pagina 13.

Pieter Brooijmans

Detail doorbraak rhizomanie

Voorkom rooiverliezen

De agrarische dienst van Cosun Beet Company zal ook deze campagne aandacht besteden aan de beoordeling van het oogstwerk. Op basis van de partijbeoordelingen van de laatste jaren is duidelijk naar voren gekomen dat zowel kopverlies als puntbreuk onnodige opbrengstverliezen met zich meebrengen. Het bovengemiddelde puntbreukverlies ligt op 0,5 tot 1 ton bieten per hectare. Hier ligt een verbeterpotentieel. Telers en loonwerkers kunnen hier dus wat aan doen.

Bekalken in het najaar is effectiever dan een voorjaarsbekalking. Daarom is het advies om al dit jaar de pH van een perceel te laten controleren (foto: agrarische dienst Cosun Beet Company).

Belangrijke teeltzaken voor seizoen 2021

Het is belangrijk kennis te hebben over het bietenperceel voor 2021. Alleen op die manier is een maximale opbrengst haalbaar en worden problemen door slecht groeiende bieten in veel gevallen voorkomen.

De komende maanden zijn uitermate geschikt om na te gaan of de pH van het bietenperceel voor 2021 op orde is, wat de bemestingstoestand is, of er aaltjes aanwezig zijn, welke hoofdgrondbewerking het beste kan worden toegepast en nog vele zaken meer. Dit geldt vooral voor huur- of ruilvercelen. De telers kunnen tijdig de juiste maatregelen treffen om problemen te voorkomen.

Analyseer pH en bemesting

Een goede pH is belangrijk voor de groei van suikerbieten. Indien de pH te laag is, dan kan deze het beste op peil worden gebracht met een

najaarsbekalking. Dit is effectiever dan een bekalking in het voorjaar. Daarom is het advies om reeds in het najaar een pH-monster te laten analyseren. Voor de bepaling van de Nmin zijn januari en februari de beste maanden. Een uitgebreid grondmonster kan vanaf oktober worden genomen om de bemestingstoestand te laten analyseren.

Aaltjes in de bodem

In de bodem kunnen diverse soorten schadelijke aaltjes aanwezig zijn. Het is daarom belangrijk om te weten welke aaltjes aanwezig zijn. Bij de zaadbestelling in december kunnen

telers kiezen voor bietenrassen met partiële resistentie tegen bieten-cysteaaltjes. Daarom is het advies

Verantwoordelijkheid van deze rubriek

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
0165-516 070
irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie
Jurgen Maassen

om dit voor december te laten analyseren. Voor het bepalen of granulaat nodig is in de zaaivoer bij aanwezigheid van vrijlevende wortelaaltjes, stengelaaltjes of wortelknobbelaaltjes is het nemen van een aaltjesmonster van januari tot en met maart het meest betrouwbaar.

Voorkom herbicideschade

Wij adviseren om na te gaan welke herbiciden zijn gebruikt in 2020 op het bietenperceel voor 2021. Er zijn namelijk herbiciden waarbij een kerende grondbewerking geadviseerd wordt. In enkele gevallen wordt zelfs helemaal afgeraden bieten te zaaien om schade in de volgteelt te voorkomen. Voorbeelden van werkzame stoffen waarvoor tenminste een kerende grondbewerking wordt geadviseerd zijn metribuzin (o.a. Sencor), mesotrione (o.a. Callisto), propyzamide (o.a. Kerb Flo). Door na te gaan welke herbiciden in 2020 gebruikt zijn en de etiketten hiervan door te nemen, wordt schade in suikerbieten in 2021 voorkomen.

Een groenbemester ploegen heeft een negatief effect op de overleving van natuurlijke vijanden van bijvoorbeeld bladluizen

Groenbemesters in de winter

Een belangrijk punt is ook de keuze om een groenbemester de winter over te laten staan, of juist niet. Bij aanwezigheid van slakken, vrijlevende wortelaaltjes en sommige wortelknobbelaaltjes is het advies om de groenbemester reeds voor de winter onder te werken als de wetgeving dit toelaat. Natuurlijke vijanden van bladluizen en bietenvliegen kunnen er juist baat bij hebben als de groenbemesters de hele winter over staan, zeker als dit gecombineerd wordt met NKG. Het is dus belangrijk om na te gaan welke ziekten en plagen aanwezig zijn, dan wel voor kunnen komen en afhankelijk daarvan een keuze te maken wat te doen met de groenbemester in de winter.

Meer informatie kan men vinden in de Teelthandleiding op www.irs.nl.

Elma Raaijmakers en
André van Valen

Een biet met symptomen van rhizomanie

Hou blinkers in het oog!

Staan er op een perceel opvallend veel blinkers (zie www.irs.nl/blinker), verspreid of op plekken, noteer dit in Unitip. De teler krijgt bij de volgende bietenteelt op dat perceel bij de zaadbestelling dan een aanbeveling om een ras met aanvullende resistentie tegen rhizomanie te kiezen.

Een aantal varianten van het rhizomanievirus doorbreekt de standaardresistentie van de suikerbietenrassen. Daardoor veroorzaken ze symptomen van rhizomanie en doen (veel) schade. Voor de beheersing van deze rhizomanievarianten is het advies te kiezen voor een ras met aanvullende resistentie (Rz1 + Rz2). Om na te gaan of een dergelijk ras nodig is, is het advies tijdens de teelt te letten op de symptomen van rhizomanie (blinkers). In de kerngebieden waar de varianten al langer voorkomen (Flevopolders, Noordoostpolder, Tholen, Sint Philipsland en Hoeksche Waard) kunnen telers beter standaard voor een ras met aanvullende rhizomanieresistentie kiezen.

Bram Hanse

Waar blijven ziekten en plagen na de oogst?

In de bieten kunnen veel ziekten en plagen voorkomen. Niet altijd is dat in een mate die schade doet. Bij de oogst verdwijnen ze niet, ze gaan de volgende levensfase in: overleving tot een volgende (bieten)teelt.

Ziekten en plagen in het bietengewas blijven daar waar de bieten en gewasresten gestort en verspreid worden

Het is dus belangrijk om bij de oogst op te letten wat er gebeurt met gewasresten, aanhangende grond en waar de bietenhoop gestort wordt. Bewust hiermee omgaan biedt mogelijkheden om de levenscyclus van ziekten en plagen te onderbreken of de verspreiding te voorkomen.

Biet, kop en blad

De ziekten en plagen zijn voor (een deel van) hun levenscyclus afhankelijk van de bietenplant. Hierdoor zijn ze in grote getalen aanwezig in of op de plant. Afhankelijk van het organisme is dat de biet, kop of het blad. Zo zitten bietencysteaaltjes met name op de kleine zijwortels, die op het perceel achterblijven, maar ook in de aanhangende grond van de biet die op de bietenhoop terechtkomt. Grond die bij het verladen achterblijft heeft hoge dichtheid bietencysteaaltjes. Houd daar rekening mee met het aanleggen van de bietenhoop en waar u de achtergebleven grond naar toe brengt. Dat geldt ook voor

de bladschimmels, zoals cercospora. Deze zit in het blad, op de plaats van de bietenhoop zullen bladresten zich ophopen. Echter het meeste loof blijft bij de oogst op het land. Door bij het rooien op te letten dat geen loof over de perceelsscheiding gaat is de aantasting van biet-naast-biet percelen volgend jaar al minder.

Bietenkevertjes houden zich vooral op in de koppen van de bieten. Door deze goed onder te ploegen in het najaar zullen er minder uitvliegen in het volgende voorjaar. Ook bladluizen kunnen in overwinterende bietenkoppen het vergelingsvirus oppakken in het volgende voorjaar. Een algemene stelregel is: waar de gewasresten gaan of staan zijn ook de ziekten en plagen van het gewas te vinden.

Beheersing

Een belangrijke stap in de geïntegreerde gewasbescherming is bedrijfs- en perceelshygiëne. Door bij de oogst te letten op de gewasresten en te zorgen dat de ziekten en plagen

niet verder verspreiden dan het perceel waar de bieten dit jaar groeiden, is de beheersing volgend jaar weer een stapje makkelijker.

Bram Hanse

Gewasresten vormen een belangrijke schakel in de overleving van ziekten en plagen tussen seizoenen

Groeiverlies versus rooiverliezen

Veel telers verwachten dit jaar geen topopbrengst. Je wilt dan als teler de bieten zo lang mogelijk laten groeien. Wanneer ze daardoor uiteindelijk onder slechte omstandigheden gerooid moeten worden, kan dit averechts uitwerken.

Mits het bladapparaat gezond is, kunnen bieten in de herfst nog fors doorgroeien. Eind september stijgt het suikergehalte gemiddeld met 0,25% per week en neemt het wortelgewicht met een ton bieten per week toe. Bij een bietenprijs van 35 euro is dit een financieel effect van ongeveer 100 euro per week voor elke hectare bieten. Reken je met surplusbieten van 25 euro, dan is het effect ruim 60 euro

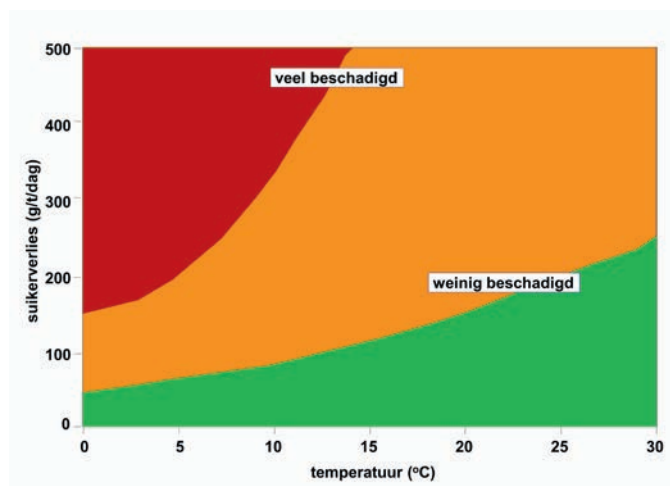
per week. Later in de campagne groeien de bieten veel minder hard. Half november is het effect nog maar zo'n 25 respectievelijk 18 euro per week. Wanneer de bieten gerooid zijn, treedt er ook suikerverlies op tijdens de bewaring. Gemiddeld is dit zo'n 150 g per ton per dag. Bij 80 ton bieten komt dit neer op ongeveer 0,5 ton bieten per week aan suikerverlies.

Rooiverlies en hogere tarra

Later oogsten kan gunstig zijn voor de opbrengst, maar dit effect kan teniet gedaan worden door verliezen bij de oogst en meer grondtarra. Rooien onder slechtere omstandigheden leidt tot grotere verliezen, vooral doordat door intensiever reinigen puntbreuk toeneemt. Bij de rooichecks die door de Agrarische Dienst van Cosun Beet Company in 2019 zijn uitgevoerd,

was het gemiddelde bietverlies 1,85 ton per hectare. De hoogst gemeten waarden waren 2 tot 3 ton hoger. Ook verliezen beschadigde bieten meer suiker tijdens de bewaring. Beschadiging heeft meer effect op het suikerverlies dan de temperatuur. Zie de illustratie. Wanneer de tarra stijgt van 10 naar bijvoorbeeld 15%, wordt per hectare 5 ton extra grond meegeleverd. Dit kost ruim 60 euro aan extra tarrabijdrage. Het advies blijft daarom om gebruik te maken van goede rooiomstandigheden. Het voordeel van de nagroei van bieten tijdens de campagneperiode kan makkelijk omslaan in een nadeel vanwege hogere verliezen bij de oogst en een hogere tarrabijdrage.

Jan Willem van Roessel en
Jan-Kees Boonman

Verband tussen suikerverliezen en temperatuur in de hoop bij weinig en veel beschadigde bieten

1. Waar vind ik mijn campagneplanning?

De definitieve campagneplanning is half augustus op het ledenportaal geplaatst, onder het menu Bieten/Campagneplanning. Onlangs is er links onderaan op de openingspagina van het ledenportaal ook een button 'Campagneplanning' toegevoegd voor een directe toegang. Tijdens de campagne kan de planning wijzigen door oogstverschillen of door veranderingen in de verwerkingscapaciteit. De planning wordt iedere dag opnieuw doorgerekend en is direct te raadplegen. Met die informatie over de actuele stand van zaken kan de teler nauwkeuriger rekening houden met het rooimoment en inspelen op maatregelen tijdens bewaring.

2. Ik heb Betacal besteld. Waar vind ik mijn bestelgegevens?

Uw bestellingen kunt u raadplegen op het ledenportaal. Ga via het menu 'Bestellen' naar 'Mijn bestellingen'.

In memoriam: Herre Kingma

Op 19 juli is in Hallum op 82-jarige leeftijd Herre Kingma overleden, oud-bestuurder van onze coöperatie.

De heer Kingma is 21 jaar bestuurlijk actief geweest in de coöperatieve suikerindustrie. In 1981 werd hij gekozen tot kringvoorzitter van de kring Friesland. In 1987 werd hij lid van de toenmalige raad van commissarissen. In 1992 trad hij toe tot het bestuur van de coöperatie. Daarvan heeft hij tien jaar deel uitgemaakt. Herre Kingma vervulde ook buiten Cosun vele bestuurlijke functies, onder meer bij Wetterskip Fryslân en in de kaatssport. Ook zat hij namens de VVD in de Provinciale Staten van Friesland. Onze coöperatie gedenkt hem met veel waardering voor zijn inspanningen voor Cosun en de Nederlandse bieten-telers. Wij wensen zijn familie alle sterkte toe.

Kandidaat-bestuurders gezocht

Bij Cosun berust de zeggenschap bij de leden. Zij kiezen de kringbestuurders en daarmee de ledenraad, het hoogste bestuursorgaan van de coöperatie. Bij de kringvergaderingen van februari 2021 zijn er in diverse kringen verkiezingen. In verband met de spreiding van kringbestuursleden over de afdelingen binnen een kring worden voor de navolgende afdelingen bestuurskandidaten gezocht:

- Friesland/Groningen: één vacature voor de afdeling Groningen (bij voorkeur uit het oostelijke deel van de gemeente Hogeland/Gemeente Eemsdelta/Gemeente Midden-Groningen)
- Overijssel/Zuid-Gelderland één vacature voor het gebied Overijssel-zuid/Achterhoek/Veluwe en Oost-Utrecht
- Zuid-Oost Nederland: één vacature voor de afdeling Maas-Meijerij/Noord-Limburg

Aanmelden

Heeft u belangstelling voor een bestuursfunctie in een kringbestuur, stuur dan uw motivatiebrief, vergezeld van een CV, met vermelding van uw lidnummer uiterlijk 26 oktober naar secretariaat.rvb@cosun.com. Een uitgebreid functieprofiel voor ledenraadleden staat op www.cosun.nl (onderdeel coöperatie).

Procedure

De verkiezingsprocedure gaat als volgt. De aanmeldingen worden doorgestuurd naar het betreffende kringbestuur dat de reacties zal meenemen in de selectieprocedure. Het bestuur selecteert één kandidaat per vacature die zij ter verkiezing zal voordragen tijdens de kringvergadering van februari aanstaande. Voor meer informatie over de procedure kunt u contact opnemen via secretariaat.rvb@cosun.com of (076)530 33 07.